

V Ljubljani, v četrtek, dne 28. avgusta 1913.

Naročnina za Avstroogrsko: 1/2 leta K 2.— 1/2 leta K 4.— celo leto K 8.— za Nemčijo: " 3.— " 6.— " 12.— ost. inozemstvo: " fr. 3'50 " fr. 7.— " fr. 14.—		Uredništvo in upravnništvo: Frančiškanska ulica šte. 10. Naročnina za Ameriko znaša celoletno 3 dolarje.	Oglasnina za 6 krat deljeno petitno vrsto enkrat 20 vln. — Pri več- kratnih objavah primeren popust.
Leto III.	Posamezna številka 20 vinarjev.	Na naročila brez denarja se ne ozira.	Naročnina za dijake in vojake 6 kron. Štev. 35.

Slavnostni sprejem srbske vojske v Belgradu dne 25. t. m.

Prestolonaslednik Aleksander se vrača v prestolnico na čelu donavske divizije.

MILAN PUGELJ:

Martinek je pravil.

Tudi res ni bilo Bog ve kaj, ali smo že taki, da s človekom, ki ga imamo res radi, težko govorimo o tem, kar nas veže nanj. Z drugo žensko bi bil čvekal in čvekal, tik nje sem pa sedel kakor pivec na sliki. Cigaro sem držal v levici, z desnico sem vrtil na mizi kozarec, besede so mi pa skakale iz ust, kakor bi streljal kak tak, ki ni imel še nikoli puške v rokah: po navadi se mu še ne sproži ne, kadar se pa mu, zadene tja, kamor še mislil ni. Če sem se ganil, je bila pa takoj nerodnost na vrsti. Z roko sem mislil pokazati predse, da bi dal besedi veljavo, pa sem zadel ob polič in ga prevrnil. Ná, pa sva imela luže na mizi. In mesto, da bi me bila poslušala, je šla iskat cunjo, da je pobrisala. Nazadnje, ko me je vino poživilo, se mi je jezik razvezal, takrat je prišel pa stari, njenega moža oče, domov.

„Enkrat pozneje pridem tja, ko so ravno vrata v njeno sobo popravljali. Kaj pa to, ali ste imeli tatove? sem vprašal, pa mi ni nihče odgovoril. Hlapec je pribijal tečajnika, da bi bil človek skoro oglušil, stari me je ošvrknil s srepim pogledom, ona je pa molčala. In ko sem sedel v hiši,

je ni bilo blizu. Stari se je vrtil okoli mene in videlo se mu je, da mu brodi drugo po glavi, ne pa tisto, o čemer govoril. Odhajal sem in takrat se je izmuznila ona k meni na prag in mi šepetnila spotoma: „Če morete, me počakajte v mraku za šupo!“

„Bom!“ sem rekel in še sem hotel dostaviti, pa je že ni bilo nikjer. To je bilo popoldne, ko se je solnce komaj nagnilo. Trapal sem po hosti do mraka in v mraku sem krenil za šupo in čakal. Prišla je, ko se je storila že trdna noč.

„Veste, kdo je vlomil vrata? On, stari!“

„Kaj pa vi?“ sem bleknil začuden, ne da bi takoj razumel.

„Skozi okno sem mu ušla!“

„No, ta je pa spet lepa!“ sem dejal in vse sem razumel. Starca je obšlo poželenje, evo ti novega vraga!

„Kar vzemite me, kamor hočete, me peljite, samo da ne bom več tukaj!“ je rekla in oči si je pričela brisati. A jaz sem ves razburjen mislil, kako bi? Kam jo naj peljem? Ko bi imel mater, kakšno zlahto ali oženjenega prijatelja! Enega dobrega tovariša sem imel, ta je bil pa sam tak, da mu lastne matere ne bi zaupal.

„Me nimate kam vtakniti, kaj ne?“ je povzela. Jaz pa sem zmišljal hitro sem in tja, pa nisem nič uganil. Ptico sem ujel, kletke pa še nisem bil pripravil.

„Nocoj še ostanite, jutri pa že kako napraviva.“

„On je kakor ris. Kar zobe kaže in oči se mu kresejo.“

„Bom pa ostal okoli hiše. Če bo kaj, bom že slišal!“

„Kaj mi pa to pomaga?“

„Saj ne bom samo poslušal. Orožje imam pri sebi, nič se ne boj. Ga bom že zamotil, da ne bo mislil na to, kako bi buhal v vrata.“

Nekaj časa sva molčala oba, nato je prišlo pa vse kar samo od sebe. Naenkrat sva se drug drugega tiščala, in najlepši večer je bil, kar sem jih na svetu doživel. E, veš s srečo je slabo porazdeljeno po svetu. Ta je ima preveč, drugi nič. Enemu

Tudi jaz sem jo dobil in prav podobno sem bral o nekom, kakor se je meni godilo. Stal je pod dekletovim oknom in čakal, kdaj bo oče udaril po njej. Bilo pa je zapisano, kako je gledal dotičnik drevje, ki je stalo v temi pred njim kakor pošasti, kako se je majalo v sapi, kako so švigale sence in take reči. Stran sem zvel tiste bukve, ker sem vedel, da je vse skupaj laž. Ta že ni nikoli kaj takega čakal, kakor pravi pisec, da je. Če bi bil, bi ne videl senc in ne drevja in tud itistih primer bi ne delal s pošastmi in tako. Vse kaj drugega bi se mu kuhalo po glavi.

„Viž, dolgo sem sedel na travi pod oknom. Naenkrat pa slišim po veži šum in trkanje na vrata.“

„Marjeta“ — tako ji je bilo ime —

„Marjeta, tak gani se no. Odpri, slišiš?“

„Za božjo voljo, oče, kaj pa vam je zmešalo možgane?“

„Ti si jih zmešala. Ne bodi no svojeglava, kaj pa hočeš? Kar vrata odkleni, pa bo!“

„Saj ste sivi, oče, na svojo starost se zmišlite!“

„Kaj pa prodajaš hinavščino? Obnašaš se, kakor bi bila devica, pa si razdrmana vdova! Kar premisli malo in ne delaj se drugačne, kakoršna si!“

„V imenu živega Boga vas prosim, oče, pojdite stran! Kaj vas ni sram, kaj vas ni strah pred mrtvim sinom?“

„E, kaj me

bo strah, če je umrl! Tak ne delaj se no svetnice! Pazi, da me ne razkačiš! Razčesnil te bom kakor žabo!“

„Utihi! Sta, pa to je trajalo le par trenutkov. Naenkrat so zahreščala vrata in ona je udarila po oknu, da so šipe na moč zašklepetale.“

„Le čakaj hinavska baba, takoj te zgrabim za grivo!“

„Takrat sem udaril po zaklenjenih vežnih durih in zarjul sem, da so se me čuki ustrašili.“

„Mir!“

„Vse je obstalo. Jaz pa sem udaril še enkrat in še enkrat in drl sem se, da je bilo groza: Ven, živina, odpri, živina! sem klical starca.“

„Kateri potepuh pa ima tako znan glas?“

„Jaz, dacar!“

„Oho! Tebe ima ta psica, zdaj pa vem. Takoj se bova pomenila!“

„Presneto je bil predrzen. Slišal sem, da išče nekaj po kotih, in takoj nato je vrtil v vratih ključ. Odskočil sem za nekaj korakov in čakal. Pokazal se je na pragu s sekirico v roki, prskal je kakor razdražen pes na verigi, režal se je vmes in kričal: „Le bliže! Le bliže!“

„Pa stopi ti bliže, če si kaj junaka!“

„Obe roki sem tiščal v žepih in držal pištoli.“

(Dalje prihodnjič.)

Dekliški penzionat „Mladika“ v Ljubljani: Zadnja fronta lastne hiše z vrtom.

sije en sam žarek, drugemu cel snop. Meni je padlo le eno zrno, drugemu se iztresa jo kar polne vreče, ne da bi jih zaslužil. Eh —

Malo se je zamislil, delo mu je obtičalo, a je naglo zopet dvignil kladivo, pomežiknil Ančki in se namuznil. „Kaj bi ti pravil na drobno, kaj ne? Saj sama bolj veš kakor jaz, ko si ravno na tem.“

„Delajte naglo, delajte!“ ga je bodrila Ančka. „Pa še dalje povejte, da bom videla, kako ste ravnali za vaših dni!“

„Kakor zdaj. Radi se imajo ljudje pa vedno po enem kopitu. Kakor zdaj tvoj fant, tako jaz svoje dni! Vidiš, tisto noč sem ostal dolgo za šupo. Ko je bilo vse tiho, sem se splazil k psu in ga podkupil z klobašo. Sedel sem pod njeno okno in čakal. Čuki in druge sove so mi peli, da je bil bolj kratek čas. In zdaj in zdaj se ti je podilo kaj po cesti kakor jata vragov. Bila je menda divjačina.“

„Videl sem hlapca, kako je pristavil lojtro in lezel na kozolec. Menda k dekli. Veš, v naših hišah sta zmerom po dva zakona. Eden veliki, ki ga vodita gospodar in gospodarica, in drugi mali, ki ga živita potihotapsko hlapec in dekla, ali pa pastir in pastirica. Jasno je bilo in to se mi ni zdelo ravno primerno. Ljubša bi mi bila oblačna noč.“

„Če je znal kateri od naš čitati, pa so mu dali na sveti dan v ječi knjigo.“

† Fran Babič — dobrotnik slovenskega naroda.

Dne 22. t. m. je umrl v Ljubljani gosp. Fran Babič, trgovec na Dolenjski cesti, blag in navdušen narodnjak ne le v besedi in prepričanju, marveč tudi v dejanju. To je pokazala njegova oporoka, ki določa Družbo Sv. Cirila in Metoda za univerzalno dedinjo in ji naklanja hišo št. 14 na Dolenjski cesti, vredno svojih 100.000 kron. Vrli pokojnik si je izgovoril samo, da naj vzida družba na obcestni strani spominsko ploščo, ki bo pričala, da ji je on podaril ta dom. S tem plemenitim činom si je postavil spomenik, trajnejši od bron: še pozno, pozno, ko bo užival slovenski narod že lepše, svetlejša dneve, bo pomnil ime moža, ki je dal naši šolski družbi lastno svetišče v slovenski prestolnici. ¹

Deklamacijski večer v „Narodnem domu“ v Ljubljani: Igralec bivšega slov. gledišča v Ljubljani g. Milan Skrbinec.

koder ne lahko tem plodonosneje delovala za obrambo in ohranitev Slovenstva. Pogreb idealnega moža, ki se je vršil v nedeljo, dne 24. t. m. ob 1. uri, je bil veličasten, kakor je pristojalo Babičevi zaslugi. Pred krsto so korakali sokoli; sledil je voz s številnimi venci, za vozom sorodniki, župan, zastopstva Ciril-Methodove ter drugih družb in korporacij in naposled skoraj neštevilna množica narodnega občinstva, med katerim je bilo ženstvo vzlasti častno zastopano. Pred občinsko hišo v Sp. Šiški so napravile sokolske čete špalir; ljubljanski podžupan dr. Triller se je poslovil od pokojnika v lepem govoru, pevsko društvo „Ljubljanski Zvon“ mu je zapelo žalostinko — voz se je odpeljal naprej, sokolstvo in občinstvo pa se je vrnilo v Ljubljano. Truplo dobrotnikovo so prepeljali v Kranj, kjer je bil pokopan zvečer ob 6. uri. Povratak sokolstva v Ljubljano pa se je izpremenil v pravečat triumfalen pohod in v nepretrgano vrsto ovacij, ki jih je prirejalo sokolom občinstvo, pa tudi mnogo udeležnikov katoliškega shoda, ki se je vršil v Ljubljani na dan Babičevega pogreba . . .

Hrvatsko-slovenski katoliški shod v Ljubljani.

V nedeljo, dne 24. t. m. se je otvoril v Ljubljani z velikimi slavnostmi hrvatsko-slovenski katoliški shod ob ogromni udeležbi iz slovenskih, hrvatskih, čeških i. dr. dežel. Ker gradivo za poročilo obiskalepu

te številke še ni zaključeno, objavljamo danes samo dve sliki z narodnimi nošami, ki so bile v resnici kras vse prireditve, podrobno poročilo in ostale slike pa pričujemo prihodnjič.

Penzionat „Mladika“ v Ljubljani. Meseca septembra 1911. se je za pensionat „Mladika“ dogradilo posebno dvonadstropno poslopje, ki se nahaja v najlepšem delu mesta, poleg mestnega dekliškega liceja, na oglu Šubičeve in Levstikove ulice ter ima svoje glavno pročelje obrnjeno proti Tivolskemu gozdu in je obdano krog in krog z vrtom in parkom. Poslopje je popolnoma moderno opremljeno, ima vodo-vod, elektriško razsvetljavo, centralno kurjavo, sedem kabin za kopeli in veliko dvorano za igrišče v zimskem času. V njem je prostora za 100 in več gojenk. V pensionatu „Mladika“ dobivajo gojenke skrbno vzgojo. Skrbi se tudi za to, da se priučijo lepim vnanjim občevalnim oblikam ter da se sploh vzgojijo za domačnost in za praktično življenje. V pensionatu „Mladika“ se goji glasba in petje. Gojenke se udeležujejo primernih umetniških prireditev in imajo v zavodu na razpolago posebno knjižnico. V higijeničnem oziru je za gojenke „Mladike“ kar najboljša preskrbljeno. Zavod ima svojega hišnega zdravnika, ki je za slučaj potrebe vsak hip na razpolago; za obolelo gojenko je vestno preskrbljeno v posebnem oddelku, ki je od drugih prostorov popolnoma ločen ter ima tudi svojo kabino za kopelj. V pensionat „Mladika“ se sprejemajo notranje in vnanje gojenke. Notranje gojenke stanujejo v pensionatu ter uživajo ondi vso oskrbo; vnanje so v zavodu le čez dan. Dne 16. septembra in 16. februarja se začne v „Mladiki“ tudi petmesečni gospodinjski tečaj, ki imajo namen navajati dekleta k pridnosti, izurjenosti in samostojnosti v vseh gospodinjskih in kuhinjskih opravilih ter jih naobraziti v vsem, kar zahteva naobrazba od inteligentne žene, razumne gospodinje in dobre matere. Učni predmeti so: 1. Učni jezik. — 2. Gospodinjsko knjigovodstvo in kalkulacije. — 3. Hranoslovje. — 4. Zdravoslovje in prva pomoč pri nezgodah. — 5. Gospodinjstvo. — 6. Praktične gospodinjske vaje kakor: a) Kuhanje: pripravljanje preproste in fine meščanske kakor tudi bolniške in otroške hrane. — b) Šivanje: krpanje in izdelovanje perila in obleke. — c) Pranje in likanje. — d) Pospravljanje in

snaženje vseh hišnih prostorov. — e) Nakupovanje živil na trgu. — f) Obdelovanje zelenjavnega vrta. — Natančnejša polasnica daje društveni odbor pisмено ali ustno v društveni pisarni v Ljubljani, Šubičeva ulica šte. 9, I. nadstropje.

Deklamacijski večer v „Narodnem domu“ v Ljubljani: Igralec g. Josip Šest, angažiran za prihodnjo sezono v Regensburgu na Nemškem.

30letnico tiskarstva je praznoval dne 16. avgusta t. l. gosp. Karel Fuchs, črkostavec v „Katol. tiskarni“. Služboval je najprvo v stari „Miličevi tiskarni“, nato nekaj let v „Narodni tiskarni“, od l. 1892. pa v „Katol. tiskarni“. Kljub starosti in utrujenosti je slavljeneč še vedno krepak veseljak, pravi tip šaljivega, zadovoljnega ljubljancana.

Sokolska slavnost v Obrežu pri Središču. Dne 3. avgusta se je vršila v Obrežu slavnost društva „Sokol za Središče in okolico“. Nastopil je z lepimi vajami naraščaj, nato so se pokazali v tem kroju prvokrat čili sokoli in sokolice iz Varaždina, nazadnje pa združena Sokola ormoški in središki v vseh petih ljubljanskih prostih vajah. Koncem teh so vsi proizvajali Sokoli kakor tudi naraščaj vratolomne vaje na orodju. Veselica je uspela krasno.

† M. Gärtner: Pokojnik s soprogo in otroci.

IV. zlet Gorenjske Sokolske Župe v Radovljici: Proste vaje.

Mnogobrojno ljudstvo je sledilo vsem nastopom z napeto pozornostjo in živim odobravanjem. Pred telovadbo je bil koncert, na katerem so se divili navzoči zvonkim glasom pevk in pevcev ter središki narodni godbi, ki je kazala zlasti s spremljanjem mešanega zbora svojo dovršenost.

IV. zlet Gorenjske Sokolske Župe v Radovljici se je vršil dne 3. t. m. v zvezi z veliko ljudsko veselico in je uspel preko vsega pričakovanja. Vtis, ki ga je napravila ta krasna sokolska prireditev na občinstvo, vzbuja opravičeno upanje, da čaka sokolsko stvar v slovenskem alpskem raju še plodnosna, bogata bodočnost.

Pevsko in dramatično društvo „Domovina“ v New Yorku praznuje letos dne 28. septembra petletnico svojega obstanka. V newyorški slovenski naselbini je zelo poznato in priljubljeno; ni torej dvoma, da bo obisk velikega koncerta, ki ga priredi povodom jubileja, ogromen. Tudi naše uredništvo je prejelo vabilo, ki se mu žal, ne more odzvati; zato pa želi vrli „Domovini“ tem srčneje mnogo uspehov in rodoljubnega napredka.

Tatarstvo v Seresu. Makedonsko mesto Seres, ki leži severovzhodno od Soluna, so Bolgari na svojem begu pred Grki razdejali do tal in ga prepustili sovražnikom kot kup krvavih razvalin. Bolgarske čete so izvršile po navodilu svojih oficirjev strašna grozodejstva; mnogo grških veljakov so tirali k pripravljeni jami in jih poklali kakor ovce. Razrušili, oropali in opustošili so tudi avstrijski konzulat, odgnali konzula s seboj v gore ter ga izpustili

še proti precejšnji odkupnini. Človek bi mislil, da bo vzbudilo to resnično oskrnjenje avstrijske zastave na Dunaju enako ogorčenje kakor znana Prochazkova afera; ali grof Berchtold se za sereško divjaštvo niti zmenil ni. Počemu tudi: saj ga ni bilo mogoče pripisati Srbom . . .

G. Karol Fuchs, črkostavec v „Katoliški tiskarni“, praznuje 30 letnico svojega delovanja.

Deklamacijski večer sta priredila dne 16. t. m. v ljubljanskem „Narodnem Domu“ slovenska igralka gg. Skrbinšek in Šest. Ta prireditev je bila kulturnemu občinstvu Ljubljane nekaj povsem novega; recitacija modernih poetov — in program večera je bil v tem pogledu vzoren — zahteva od

predavatelja samega moderne duše in finega umevanja najrahljših nijans. Gg. Skrbinšek in Šest sta nadkrilila vsa pričakovanja, in njiju deklamacijski večer je dal gostom globok in nepozaben užitek. Obadva sta še mlada; imenovati ju smemo — ako zasije slovenskemu gledišču po sedanjih nemilih dneh še kdaj lepše solnce — dve veliki nadi naše dramatične umetnosti. G. Skrbinšek se je rodil l. 1886. v Mariboru, absolvirал ljubljansko realko in se posvetil po enoletnem tehničnem študiju na Dunaju dramatični umetnosti. Študiral je na Ottovi dramski šoli; njegov učitelj, dvorni igravec A. Seydelmann, se je posebno zanimal zanj, poučeval ga izven obveznih ur in ga zelo nagovarjal, da naj se obrne k nemškemu odru. Idealizem in navdušenje za povzdigo slov. gledišča sta privedla g. Skrbinška v Ljubljano, kjer je postal s prvim mahom dragocena moč domačega odra. Tu je tudi zbiral okrog sebe dijake, navduševal jih za gledišče in jih uril v igralski umetnosti, kateri je pridobil na ta način g. Josipa Šesta. V lanske sezoni se je povzpел na mesto režiserja; določili so ga tudi za učitelja dramatične šole, ki bi jo bil reformiral na moderni podlagi; a žal, zadavljenje slov. gledišča je uničilo tudi nade, ki smo jih gradili na g. Skrbinška v tem pogledu, in v bodoči sezoni ne bo niti dramatične šole, niti glediških predstav. Kakor že toliko drugih, odhaja tudi g. Skrbinšek iz domovine v tuji svet. — G. Šest se je rodil l. 1893. v Meliki kot sin znanega izvrstnega učitelja. Študiral je na ljubljanski realki, absolvirал jo in se posvetil nato po vplivu g. Skrbinška dramatični umetnosti. Na Dunaju mu je bil učitelj dvorni igravec O. Rub; debutiral je lani v Ljubljani v „Redu iz navednosti“, velesimpatično sprejet od domačega občinstva in kritike. Tudi on je hotel ostati doma, zavedajoč se potrebe po slovenskih igralcih, in tudi njega je napotila žalostna usoda slovenskega gledišča v tujino; za prihodnjo sezono je angažiran v Regensburgu na Nemškem.

IV. zlet Gorenjske Sokolske Župe v Radovljici: Telovadba članic s palicami.

NOVICE.

Ali je deževnica čista? Vodo, ki pada iz oblakov, smo vajeni smatrati za najčistejšo, kar je premora narava; in vendar ni tako. Preden pade kapljica dežja na zemljo, preleti pogostoma zračne plasti, ki so bogate

tujih snovi; sprejme jih vase in dospe na tla nesnažnejša od katerikoli druge vode. Deževnica v Parizu vsebuje n. pr. obilico soli, ki jih dviga veter s cestnim prahom v zrak; v Manchesteru, slovitem angleškem industrijskem mestu, pa je v litru deževnice pogostoma do 1 grama tujih snovi.

Produkcija petroleja. Vsa svetovna produkcija petroleja je dosegla v l. 1912 47 milijonov tonelat (proti 46 milijonom v l. 1911). V tej množini stoje na prvem mestu Združene države z 29 milijoni tonelat; slede jim: Rusija z 9 milijoni, Mehika z 2 milijonoma, Romunija z 1,800.000 tonelatami, in ostale države z manjšimi količinami.

Priporočamo našim cenj. čitateljem narodno trdko F. Batjel v Gorici najtopleje in opozarjamo na inserat. Današnji številki smo priložili prospekt.

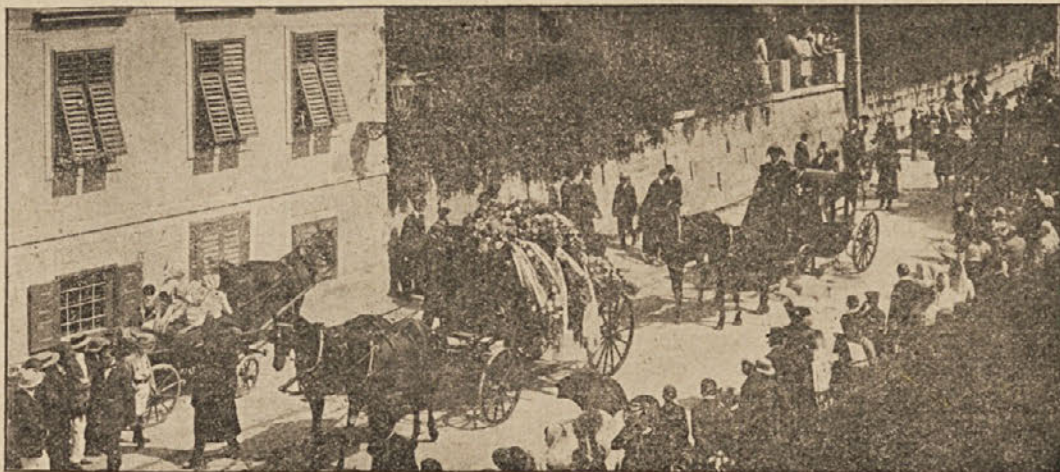
Dobrotnik naroda: Ljubljanski trgovec Fran Babič, umrl dne 22. t. m., ki je zapustil Družbi sv. Cirila in Metoda hišo, vredno 100.000 kron.

Prva govoreča ura v Ljubljani. Najnovejša iznajdba sedanosti, ki vzbuja občo pozornost in začudenje, prva govoreča ura je prišla v Ljubljano. Ta najnovejši izum se razkazuje obiskovalcem brezplačno v tukajšnji urarski trgovini F. Čuden v Prešernovi ulici. Ura v lični omarici je v svoji priprosti ob enem pa zanesljivosti in natančnosti v resnici mojstrski tehničen izdelek. Mal pritisk na gumb povzroči da začne ura govoriti; nekaj minut pred peto uro je ponovila zadnje četrt ure „štiri in petinštirideset“ z razločnim človeškim, glasom nekoliko kasneje bilo je ravno 5 ura zakliče avtomatično brez pritiska na gumb z razločnim glasom „pet je ura“. Glas je možno regulirati, da kliče glasneje ali tišje, kakor se tudi lahko ustavi, da molči. Ako se pritisne na gorenji gumb, ki se lahko spoji tudi z električno žico, da se iz postelje sproži, ponovi ura zadnji klic, tako da se lahko po noči vsak čas brez luči izve natančni čas. Kdor

si hoče ogledati ta umotvor naj se potruži v urarsko trgovino F. Čuden tu v Prešernovi ulici, kjer se dragevolje vsakomur razloži.

Mrhojedci na Balkanu. Kakor mnogo prejšnjih vojen je tudi balkanska vojna

debel; tudi kurijo se lokomotive teh „železnic“ izključno z lesom. Mostovi čez globoke in široke prepade in soteske so zgrajeni primitivno iz lesa brez kakršnekoli uporabe jekla in železa.

Pogreb narodnega dobrotnika Fr. Babiča dne 24. t. m.: Voz z venci.

1912—1913 silno vplivala na živalstvo vojujočih dežela. Ne glede na velike izgube vprežne in klavne živine so se preselile — tako poroča „Avstrijski mesečnik za orijent“ — na Balkan ogromne jate krokarjev, vran in sličnih mrhojedcev ter se gostile na bojiščih ne le z živalsko, marveč tudi s človeško pečenko; saj je znano, da so morali v naglici vojne trupla pogostoma le površno zasuti s prstjo. Tudi volkovi, stari pogrebci bojišč, so nastopili kot spremljevalci armad to zimo številneje kakor navadno. Starejša praznoverna poročila pripovedujejo celo o romanju celih armad roparskih ptic in živali, kadar se bliža vojna; to je sicer pretiravanje fantastične ljudske duše, a vendar tudi potrdilo dejstva, da se živalstvo raduje razdora ljudi, ki mu prireja grozne mrtvaške gostije.

Pišite dopisnico, da Vam takoj pošljemo knjigo „Junaki svobode“, povesti in črtice iz balkanske vojne. Za naročnike „Slov. Ilustr. Tednika“ stane broš. 1'50, vez. 2'80 K. Za nenaročnike in po knjigarnah broš. 2.— K, vez. 3'40 K.

Davek na užigalice dobimo v Avstriji, kakor ga imajo že v večini drugih držav. Po zakonskem načrtu bo davek za škatljico po 60—80 užigalic 2 v, za užigalne svečice od stearina, voska in sličnih snovi 10 v. Davek na ognjila ne bo presegal zneska 2 K za komad. Država upa pridobiti z novim 9, 5—15, 5 milijonov na leto.

Lesene železnice služijo v severnoameriških gozdih za izvažanje lesa. Bogastvo lesa je v teh krajih tako neizmerno, da teko vlaki po lesenih tračnicah od sirovih drevesnih

Velika nesreča v Pulju. Zadnji četrtek se je razpočil pri poizkusnem streljanju na puljskem strelišču velik 30,5 centimeterski kanon; 3 vojaki so bili ubiti, 4 težko ranjeni, med njimi tudi provizorični pristaniški poveljnik viceadmiral Wellenburg, ki so mu zdrobili deli kanona obe nogi. Prepeljali so ga v bolnico in mu jih odrezali pod kolenom; toda admiral je umrl kljub temu že drugi dan. Razstreljeni kanon je bil iz Skodove livarne v Plznju; vsi še pomnimo, kako je nastala med Srbijo in Avstrijo carinska vojna, ker si Srbija ni dala vsiliti Skodovih kanonov.

Atentat na hrvaškega kraljevskega komisarja. Na cesarjev rojstni dan je imela uradna Avstrija zopet enkrat spoznati, da ni koristno, zasmehovati čustva narodov z nepretrganim nasiljem in teptanjem ustavnih pravic. Dijak Štefan Dojčić je počakal komisarja barona Skerlecza pred cerkvijo Sv. Marka, kjer je prisotstvoval slovesni službi božji, in streljal nanj, ko je stopil po končani maši zopet na trg. Strel je počil iz razdalje 50 cm, toda krogla je ranila komisarja le lahko na levi roki. Odpeljali so ga v bolnico, kjer so mu izvlekli kroglo in ga obvezali. Zdravniki pravijo, da rana barona Skerlecza ni opasna; vendar pa je ostal začasno v bolnici, ker je mogoče, da se pojavi kako krvavljenje. Dojčić je doma iz Ljubljane v varaždinskem okraju; bil je zadnje čase v Ameriki in pravi, da ga je določila ameriška zveza hrvaške omladine, da umori komisarja Cuvaja. S tem namenom se je vrnil lani v domovino; ko pa je bil Cuvaj odpoklican, je prenesel svoj namen

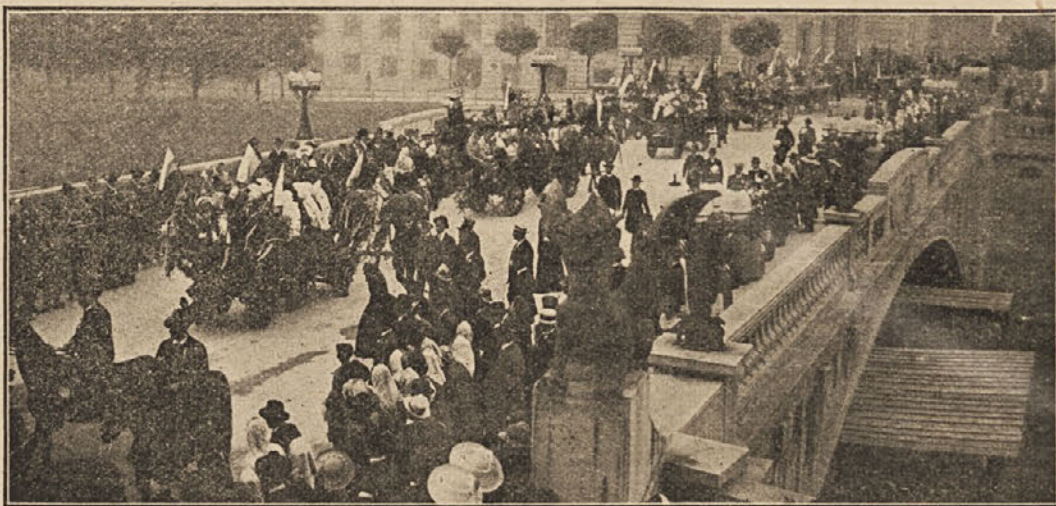
Pogreb narodnega dobrotnika Fr. Babiča dne 24. t. m.: Jezdni oddelek Ljubljanskega Sokola.

na barona Skerlecza, češ, da je itak sklenjeno, umoriti vsakogar, kdor pride na Hrvaško opravljat protiustavni posel komisarja. Dojčić sam izjavlja, da njegova krogla ni bila namenjena Skerleczu kot osebi, marveč kot komisarju. Politične stranke, ki se nadejajo uresničenja napovedbe, da je prišel Skerlec v Zagreb z miroljubnimi in spravljivimi nameni, obsojajo alenat enoglasno; nič manj pa seveda ne gre obsojati onih, ki izkušajo potrpežljivost hrvaškega naroda s komisarijati in drugim nasiljem.

Strašen izum na polju vojaške tehnike se je posrečil inženirju Uliviju; sestavlja je aparate, ki zapalijo s pomočjo takozvanih infra-rdečih žarkov vsako razstreljivo, samo da se dotiče kake kovine. V to svrhu ne potrebuje Ulivi nobene žične zveze in nobene priprave na kraju, kjer naj se izvrši eksplozija. Njegov izum pomeni torej v vojni možnost, zažigati sovražniku njegove zaloge streljiva na mnogo kilometrov razdalje, tako da uniči smodnik, dinamit, ekrazit, bombe, granate, šrapneli in druga morilna sredstva ravno tistega, ki jih je namenil svojemu nasprotniku v pogubo. Z Ulivijevo napravo more sovražnik razstreliti bojno ladijo, s tem, da ji iz velike dalje brezžično zapali streljivo, ki ga vozi v svojih smodnišnicah; istotako lahko požene v zrak trdnjave itd., samo da je razstreljivo v dotiku s kako kovino. Pogubni učinek infra-rdečih žarkov se da sicer preprečiti s tem, da prevlečeš stene smodnišnic itd. s tvarino, ki je žarkom neprodorna, n. pr. z asbestom. Toda to sredstvo varuje sicer smodnišnice, ne varuje pa torpeda v lansirni cevi — ne varuje granate v topu... Ulivi, čigar mati je bila Francozinja, je ponudil svoj izum francoski vladi; poizkusi, ki uspevajo preko vseh pričakovanj, se vrše v Deauvillu pod nadzorstvom francoske vojne uprave, ki pazi strogo, da ne izve javnost za nobeno podrobnost, ki bi omogočila tujim državam, ponarediti Ulivijeve priprave. Ker pa sloni morilni izum vseskozi na znanstvenih dejstvih, je gotovo, da si omislijo kaj sličnega tudi drugod; vojna bo potem pravcato blazno besnenje peklenskih sil — ali pa bo sploh nemogoča.

O katoliškem shodu — zlasti o sprevodu — priobčimo v prihodnji številki več slik.

Hrvatsko-slovenski katoliški shod v Ljubljani: Vožnja udeležencev na zbirališče

Balkanske homatije.

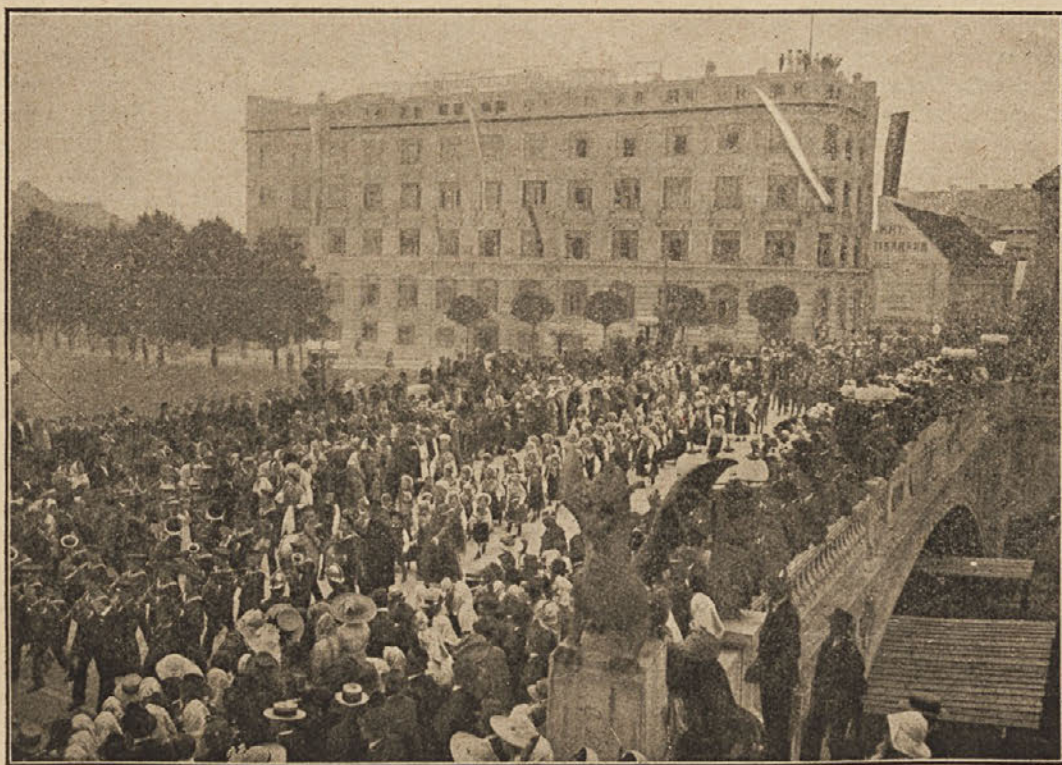
Orožje počiva na Balkanu — vsaj med strankami, ki so se borile v zadnji vojni; zato pa še vedno ni mogoče reči, da je položaj ugotovljen in razbistren. Vojna med zavezniki je dala Turčiji časa in poguma, da je zbrala svoje sile ter popravila samostalnost, kar ji ni ugajalo v novih mejah, določenih ji po londonski konferenci. Dočim pa se je zdelo izprva, da hoče zasesti samo Odrin in ozemlje do Marice, ni zdaj nobenega dvoma več, da premišljajo v Carigradu čisto resno, ali ne bi kazalo izrabiiti oslabiljenosti Bolgarske in ji iztrgati še več — napovedati ji morebiti vojno in jo zanesti tja na starobolgarska tla. Turčija ve dobro, da so grožnje velevalisti jalove in da ne pride nikoli do nasilnih korakov, pa če govore o njih še toliko; edino vprašanje je zanjo pravzaprav, ali more — saj ima sama prav tako polomljene kosti kakor Bolgarska. Rusija je po vsem videzu opustila misel na samostojno akcijo proti Turčiji, ker niti v njenem interesu, niti v interesu njenih zaveznic Francije in Anglije, da bi se — vsled njenega udarca proti Turčiji — že zdaj načelo nevarno vprašanje delitve Male Azije, v katerem se skriva opasno netilo za evropski požar. Neuradno se pač sliši iz Petrograda,

da bi Rusija pomagala Bolgarski v slučaju vojne med njo in Turčijo; ker pa zatrjujejo z druge strani, da so se velesile v principu že vdale v novo poturčenje Odrina, je skoraj gotovo, da ne bo nikake nove vojne na Balkanu. In nazadnje — čemu ne bi Bolgarska za pokoro malce počakala na Odrin? Dobila je vseeno mnogo — več, nego je varno za jugoslovansko stvar; prevelikega povečanja države, ki reprezentira na Balkanu švabsko politiko in hunske človekoljubje, tudi mi, kot dobri Jugoslovani ne smemo želeli. Obsojati pa moramo z druge strani dvorezno politiko Grčije, ki prepušča ob izpraznjevanju Bolgariji odmerjenega dela Trakije po možnosti vse ozemlje — Turkom, samo da se ne bi utrdila v njih Bolgarija. Zdi se, da mislijo Grki — ako bi jim obveljal ta predrzni maneuver — prihraniti te kraje zase, za poznejši čas, in postati tako po ovinkih enkrat gospodarji Carigrada.

Srbija je že začela z mirnim delom v krajih, ki jih je pridobila; ustanavljajo se kmetijske zadruge, šole in druge občekonistne naprave. In še nekaj: odkar se Makedoncem ni več bati bolgarskih razbojniških tolpe, se v vsej deželi nihče več ne priznava za Bolgara. Makedonija se zaveda, da jo čaka edino pod krili srbskega orla napredek in blagostanje. Mejno vprašanje z Grčijo je urejeno v vseh podrobnostih; isto se zgodi v najkrajšem času z Nikolo — zakaj črnogorski narod sploh nima rad, ako mu omeniš, da ga bo ločila od Srbije naposled vendarle državna meja. V Belgradu sprejemajo ravno zdaj hrabro vojsko, ki se vrača v domovino, ovenčana s slavo in zmagami, ki so pridobile Srbiji priznanje vsega sveta in uvaževanje sosed — pa naj ji bodo v svojem srcu še tako malo naklonjene. Utrdila bo svoj novi položaj z balkansko zvezo, ki se obnovi za enkrat med njo, Črno Goro, Grško in Rumunsko — brez Bolgarske, katero vleče srce baje k ljuto sovraženi Turčiji...

Književnost.

Vransko: V zadnji številki smo priobčili k „Cvetličnemu dnevu na Vranskem“ sliko s podpisom, ki imenuje vpodobljene dame „članice Vranskega Sokola“. Ta navedba ne odgovarja resnici: dame, ki smo priobčili njihovo sliko, niso članice Vranskega Sokola, niti ni bil cvetlični dan kot prireditev v kakršnikoli zvezi s Sokolom. Priponimo pa, da so take in enake pomote nemogoče v tistem hipu, ko nam pošlje vsak dopisnik s sliko vred tudi približno besedilo podpisa — najbolje, da na zadnji strani slike. To velja za vse slučaje, kajti urednik ne more biti vsegaveden. S tem, da ne pozabijo te naše želje, nam store gg. dopisniki veliko in — pravično uslugo.

Hrvatsko-slovenski katoliški shod v Ljubljani: Deklice v narodnih nošah v slaynostnem izprevodu.

Trgovci, peki!

Drože (kvas) iz odlikovane slovenske tovarne drož IV. SUBAN, Trst, ulica Georgio Vasari 10, so dosegle dosedaj vsepovsod najboljši sloves. Naročajte pri — — — narodni tvrdki, ki vam postreže po konkurenčnih cenah. — — —

MARKO STOJAN:

Za svobodo in ljubezen.

Roman z Balkana.

Vse pravice pridržane.

28. nadaljevanje.

„Ni ga zločina,“ je nadaljeval Ali Kemal, „od katerega naju ne bi odkupilo to pismo. In nazadnje ne bi bilo niti zlo: najina prostost — Halilova poguba — plen otet, osveta izpolnjena... Sicer pa“, se je prekinil mahoma, „ali je gotovo, da plovejo v Solun? Ali je neizogibno, da jim slediva tjakaj in se daja počakati kakor zajca? Morda pa niti ne vesta, da se voziva na tej ladiji? Marsikaj lahko še ukreneva; ur nama ostane dovolj, da moreva premisliti... In naposled je mogoče, da nastopi kaj nepričakovanega — da se vmeša kdo drugi...“

Umolknil je.

Zakaj?

Prekanjeni Arnavt je mislil že na Halila beja! Ej, ne, Ali Kemal ni bil samo omejen vojniki, kakor ga je sodila lady Helena...

„Kdo naj se vmeša?“ je prašal Isa Kemal hlastno.

„Mir hočem imeti!“ je odgovoril oficir z nenadoma izpremenjenim glasom, prižigaje si dišečo cigareto. Nato se je zavalil v visečo posteljo ter zatisnil oči, puhaje obroček za obročkom modrikastega dima.

V njegovi domišljiji se je bila dvignila ljubka postava uboge jetnice, ki je zdihovala malo korakov od njega; sanjaril je, kako jo zasubi v mrkli kuli po šegi krutih skipetarskih gor...

Toda Ali Kemal ni bil edini, ki je opazil „Florido“.

Ravno takrat, ko je splula Brownova jahta v ožino, se je prikazala v daljavi, od Carigrada sem — turška križarka. Plula je s polno paro.

Na „Floridi“ so dobro videli njeno temno senco, ali nihče ni mislil, da se utegne skrivati na njej nevarnost za ekspedicijske naše prijatelje.

Misel, da bi bežala na njej Arnavta s svojima jetnicama, je bila preveč blazna. Tako vsegamogočen ni bil zločin niti v Turčiji Abdula Hamida...

In vendar je stalo na krovu križarke troje mož, ki jih poznamo.

Pravkar je bil pristopil k tej družbi eden izmed mornarjev; vrnil se je bil z opazovališča visoko gori na jamboru, in zdaj je poročal enemu izmed trojice — očitno to, kar je bil videl.

Ta — visok, suh mož — rumenega in izžitega obraza, v ohlapnem evropskem kroju in s fesom na glavi, ga je poslušal dozdevno z veliko brezbriznostjo. Nato je

mahnil z roko; pomorščak je pozdravil vojaško in se umeknil.

Suhi civilist — po vsem videzu visoka in ugledna oseba — se je obrnil k svojim spremljevalcem:

„Računali ste pravilno: ‚Florida‘ — ako je bil vaš opis natančen — plove ravno v Dardanele...“

Slovensko pevsko in dramatično društvo „Domovina“ v New Yorku, ki praznuje letos 28. sept. petletnico svojega obstanka.

„Sreča nam je mila, ekscelenca,“ se je naklonil eden izmed njiju. „Ali ti nisem rekel, Birbantini?“

„Če nisem rekel jaz tebi, dragi von Schratten!“ se je odzval tovariš zavistno. „Ali ne pomniš več, da je bila prva ideja takorekoč moje delo?...“

Razgovor se je vršil v francoščini.

„Ne razburjajta se, prijatelja,“ ju je prekinil tretji. „Zame je popolnoma vseeno, kdo je oče te izborne ideje; prinesla sta mi jo oba — s tem je stvar zame v redu. Vajneje je zdaj, kaj ukrenemo.“

„Ali ne bi mogli ekscelenca brzojaviti iz Galipolja ali kake druge točke, da naj aretirajo v Solunu Alija Kemala in vse, kar jih je z njimi?“ je menil von Schratten s prebistroumnim obrazom.

„Benissimo! Baš to sem hotel reči: ‚Florida‘ gotovo ne bi plula tod, ako ne bi vedela, da beži Arnavt v isti smeri.“

„Nemogoče,“ je zamrmral Halil bej — čitatelji so ga pač že spoznali — „nemogoče, draga moja! Pustimo to — nasvet je dober, a neizvedljiv,“ je zaključil, misleč na Kemalovo pismo.

„Ah, res; ekscelenca ste nama izjavili enkrat za vselej, da je izključeno, polastiti se Kemalove osebe zakonitim potom,“ je menil Nemec.

„Pač pa bi lahko ukrenili nekaj drugega,“ je vzkliknil Birbantini zmagoslavno. „Brzojavite, ekscelenca, naj aretirajo onega

Srba in Slovenca, ki se vozita na ‚Floridi‘; z opisom vam lahko postreževa — sicer pa ste si ju morda sami zapomnili... To sta zdaj naša najnevarnejša sovražnika, ki nam lahko pokvarita vse.“

Vrli Italijan je mislil s tem nasvetom pač tudi — in pred vsem — na varnost svoje lastne kože; odkar je čutil Ivana in

Dušana za svojimi petami, se ju je bal huje od združene policije vseh evropskih držav.

„Samo če se ustavita v Solunu,“ je dejal Halil bej zamišljeno.

„Prav gotovo; saj morata na suho — zaradi Arnavtov! Vsa verjetnost kaže, da se izkrcata v Solunu — ravno zato, ker je najbolj gotovo, da se izkrcata v Solunu tudi Ali Kemal s svojim plenom. S tem, ekscelenca, se iznebimo opasnih protivnikov...“

„Mein Gott! Aretirati ta dva!“ je vzkliknil von Schratten, ki je hotel veljati v Halilovih očeh za pametnejšega, dasi je v srcu pritrjeval Birbantinijevemu mnenju. „Baš njiju moramo čuvati kakor punčico v očesu — do gotovega trenutka, to se razume. Saj sta vendar zakleta sovražnika Alija Kemala — to mora biti, kakor stoji stvari — mi pa naj ju damo aretirati. Zdaj, ko svoje punice nimata več iskati pri nas, marveč pri njem, nam vendar nista več tako nevarna kakor prej! Sledimo jima — to je vse; in zahvalimo Boga, da ju imamo pred seboj!“

Halil bej je smatral stvar očitno za vredno premisleka, zakaj mahniti je dičnima tovarišema, da naj ga pustita samega, in se zamislil globoko.

Kakor hitro sta mu prinesla von Schratten in Birbantini vest, da se odpravljajo naši junaki na preganjanje Alija Kemala,

Sokolska slavnost v Obrežu pri Središču: Skupina naraščaja z vaditeljem g. Muzekom.

Sokolska slavnost v Obrežu pri Središču: Skupina varaždinskih sokolic.

je bil bej pripravljen, odriniti na pot. Toda Amerikanceva jahta, ki sta mu jo bila naslikala kot tolikanj brzo in pripravno za naglo vožnjo, je imela očitno malo para v carigrajskem pristanišču; in izkušnja je

najboljša pod padišahovo zastavo, četudi jo je prejšnja lastnica že namerjala porabiti za strelne vaje, preden se je oglasil kupec izza Bospora.

Halil je torej brez obotavljanja zaupal

— ako jo najde sama izmed mnogih. Toda možnost, dospeti v Solun na brzi vojni ladiji pod osebnim poveljstvom zanesljivega prijatelja, ki ima hkrati oblast, obračati križarko, kakor se mu zljubi, in ustaviti jo, kjerkoli si izmisli izgovor, je bila dragocena že sama po sebi.

Ukrenil je torej naglo, kar mu je še preostajalo, in naslednje jutro je našlo Halila beja in njegova zaupnika tam, kjer smo jih srečali...

Izprva se ni mogel odločiti, ali naj ravna po Birbantinijevem nasvetu ali po Schrattenovih mislih.

„Ako jih pustim svobodne in ostanemo pametni in oprezni, se lahko ravnamo po njih, počakamo, da opravijo oni najtežje delo, in iztrgamo potem iz njihovih rok, kar otmo Aliju Kemalu in njegovemu vrednemu bratu... Če se jim namen posreči, vemo vsaj, kje nam je iskati; in baš te čase ne bi bilo težko izzvati v Albaniji ali tam okrog majhno vstajo, zadušiti jo z vojaško pomočjo in priti pri tem samemu na svoj račun... Hm, hm — najrajši bi jih pustil svobodne...“

Halil bej je bil že ves pri volji; takoj nato pa se je spomnil strašnega boja prejšnje noči in junaške odločnosti, ki jo je bila pokazala četa naših prijateljev pod vodstvom baš tega Dušana in Ivana, baš tu je bil pripravljen pustiti na svobodi... In mahoma se mu je zazdelo morebitno srečanje s takšnimi levi tako nevarno, da je zamahnil z roko in stekel z mladeniško čilostjo k Omerju paši, javiti mu, da mora oddati v Galipolju na vsak način nujno brzojavko.

Omer paša ni vedel česa ugovarjati; velel je zaviti v Galipoljski pristan — in tako se je zgodilo, da je pel brzojavni aparat iz Galipolja skoraj še prej, nego se je ustavila „Florida“ na drugi strani Dardanel.

Halil bej je brzojavil solunskemu policijskemu načelniku opis Ivana, Dušana in njihovih tovarišev po navedbah von Schrattena in svojem lastnem spominu, s prošnjo, naj veli paziti, ako stopijo na suho, in jih aretira ob prvem koraku na kopna tla...

Ko je križarka preplula Dardanele, je dohitela „Florida“, ki se je ravno obračala v smer svoje poti proti Solunu.

Toda upanje, ki ga je gradil Halil bej na hitrost bojne ladije, je bilo prenačljeno: „Floridi“ se je očitno mudilo, in ko je ukazal Omer paša pluti s polno paro, je pospešila jahta svojo brzino še bolj, tako da je v par urah izginila za obzorjem. Amerikanec jo je bil moral opremiti pač s kakimi posebnimi stroji, neznanimi tam, kjer je bila zagledala križarko luč sveta.

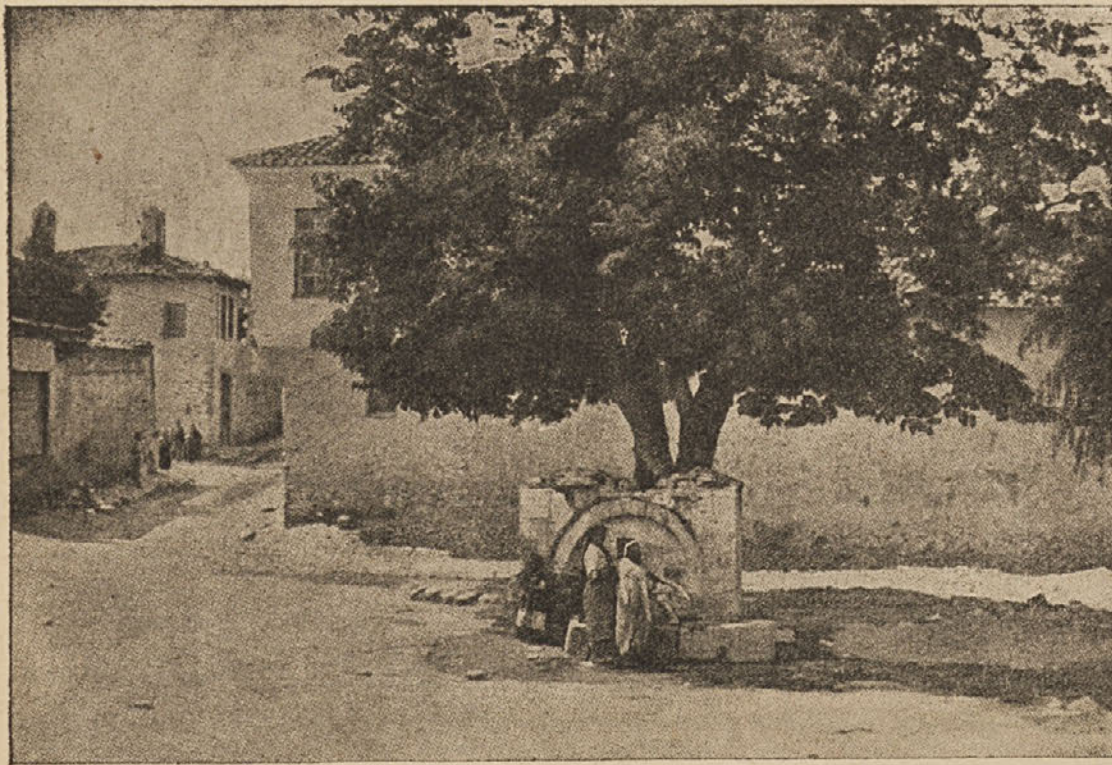
Videč, da je ne dohiti, je prašal Omer paša Halila, ali želi, da izpali za njo par granat in jo primora, da počaka. Toda Halil bej, ki je pričakoval na tistem, da se polasti Jerice in Alija Kemala že v Solunu brez posebnih žrtev in nevarnosti, mu je odsvetoval korak, ki bil izzval kesneje posredovanje evropskih konzulov in poslaničkov, sam po sebi pa niti ne bi bil zanesljiv: ali je bilo mogoče misliti, da ljudje na „Floridi“ ne vedo, kako slabo zadevajo turški artiljeristi?...

XXI.

Kri srbskega mučenika.

Ali Kemal se je ravnal po zdravi pameti; vedoč, da ga bodo čakali zasledovalci v Solunu, kjer bi mu oblasti po prizadevanju tujih zastopnikov brez dvoma prevzele plen, se je sklenil izkrcati prej.

(Dalje prih.)

Macedonska mesta: Motiv z ulice v Bunar-Hisarju.

pokazala Halilu ne le, da ji ne more najti enake med ladijami, nego tudi, da niti za kupe zlata ne dobi v tem trenutku parnika, ki bi ga mogel najeti za svoje podjetje.

Ves zbežan nad to zapreko, ki mu ni dala izrabiti ugodne prilike, in nejevoljen nad svojo usodo, ki v vsej tej reči nikakor ni bila sijajna, je srečal naposled svojega starega prijatelja Omerja pašo, ki se je bil povzdignil pred nekaj leti na mesto podadmirala turške vojne mornarice. Prijateljstvo med bejem in pašo je bilo dovolj intimno, zakaj mnogokrat sta šla drug drugemu na roko, kadar se je prijel tega ali onega masten del svot, namenjenih za državne nabave. In tako se je odvalil Halilu težek kamen, ko mu je paša povedal, da odplove še danes v Egejsko morje, to pa na križarki, ki jo je bila mornariška uprava šele nedavno kupila od neke evropske velesile; ta ladija je bila neoporečno

Omerju paši svojo zadevo, v kolikor se mu je videlo pametno in zdravo. Ugrabljen deklino je nadomestil v svoji pripovedi seveda z dragocenostmi, ukradenimi iz njegove zakladnice po Aliju Kemalu, in pozabil tudi ni pripomniti, da ne bi videl rad, če bi se stvar preveč razvedela.

„Ako nimaš druge potrebe, ti je lahko ustreči!“ je dejal naposled Omer paša s širokim usmevom na svojem brezzobem obličju, ki je pričal, da sluti za Halilovimi pojasnili kaj dobro zopet eno njegovih pogostih temnih afer. „Pelji se z mano, prijatelj, in če mi moreš pokazati ladijo, ki vozi tvoje Skipetare in dragocenosti, ki so ti jih izmeknili — hahaha! — ti storim prav rad uslugo, da jim preiščemo žepe na odprtem morju...“

Omerjeva ponudba je bila kakor nalašč po Halilovem načrtu; toda siromak ni vedel doslej drugega kakor to, da se skriva Arnaut na ladiji, ki ji bo sledila „Florida“

Mesto Seres, ki so ga Bolgari razrušili, umikaje se pred Grki.